

Zaytcev A.V., Filipenko V.R. Historical factors of social conditioning criminally liable for treason in Ukraine (XI-XVIII century)

This article focuses on the historical factors of social conditioning criminally liable for treason in Ukraine because of the sudden and significant increase in fact of treason in Ukraine for 2014–2015 yy. The basic source of criminal legislation XI to the XVIII century studied, including, Ruska Pravda, Lithuanian Statute of the Grand Duchy of Lithuania 1529, 1566, 1588 and «Rights, which is suing Malorossiya People» in 1743.

The background and reasons for constructing the legislator rule of treason found out at every historical stage. The criminal law on treason analyzes in the light of the objective and subjective elements of a crime. The types of sanctions that were used at that time to the perpetrators of a crime namely the perpetrators of the crime and his family determined. The genesis of the legal opinion, which reflected in the design of incentive norms marked. The conclusion is that the absence of the concept of treason in a time that is subject to scrutiny associated with the embodiment of the entire power of the state in the person of the monarch. It is recognized that criminal law combating this crime was provided in almost all stages of the development of society and the state. The more complex social relations become, the more the new law for regulating the counter treason implemented in life. The Lithuanian Statute of 1566 can recognize the most perfect period for its period application, which made significant impact on the development of «Rights, which is suing the Little Russian people» further, which incentive rate of exemption from criminal liability for treason provided the first.

Key words: *historical factor, treason, treason monarch, Lithuanian Statute, criminal responsibility.*

УДК 347.965

С.О. Іваницький

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ АДВОКАТУРИ

У статті здійснено наукове дослідження загальних питань організації адвокатури. Розкрито правову природу, мету й поняття адвокатури. Обґрунтовано, що правова природа адвокатури має публічно-приватний характер. Доведено, що мета адвокатури, по-перше, не збігається з метою її елементів чи підсистем; по-друге, визначальним чином зумовлюється ними; по-третє, повинна узгоджуватися з метою системи вищого рівня. Аргументовано, що метою адвокатури України має бути забезпечення високих стандартів надання професійної правової допомоги. Наведено поняття адвокатури як самоврядного інституту правової системи, що об'єднує адвокатів у межах організаційних форм адвокатської діяльності й самоврядування з метою забезпечення високих стандартів надання професійної правової допомоги.

Ключові слова: *адвокат, мета, правова природа, адвокатура, адвокатська діяльність, органи адвокатського самоврядування.*

Постановка проблеми. Незважаючи на зміни, що відбуваються в правовій системі держави, існують «вічні» дискусійні питання, до яких

постійно прикута увага вчених і практиків. Від їх вирішення часто залежить визначення магістральних напрямів руху того чи іншого правового інституту. У галузі адвокатської діяльності такими є, зокрема, правова природа, мета й поняття адвокатури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти понятійного апарату, правової природи й мети адвокатури досліджували Н.М. Бакаянова, Т.В. Варфоломеева, Є.В. Васьковський, І.Ю. Гловацький, І.В. Головань, Й. Дезеле, М. Зандер, О.Г. Яновська та ін., проте існуючі підходи нерідко істотно різняться, залишаючи спірними чимало важливих у теоретичному й практичному плані проблем. В умовах широкого доктринального розмаїття законодавча й адвокатська практика часто змушені самостійно шукати відповіді на виклики часу, що визначає актуальність представленої праці.

Формування цілей. Метою статті є дослідження правової природи, мети й поняття адвокатури.

Виклад основного матеріалу. Поняття «адвокатура» в Україні є полісемантичним й використовується в п'яти основних значеннях, зокрема, як: 1) діяльність адвоката з надання певних видів правової допомоги; 2) професія, що характеризує рід звичайних занять особи; 3) організаційна форма об'єднання членів адвокатського співтовариства; 4) наука; 5) навчальна дисципліна. Детальний аналіз дефініцій, що розглядається, доцільно розпочати з усвідомлення змісту слова «адвокат», яке в українській лексиці є іншомовним й походить від латинських слів «advocatus» (правовий консультант) та «advocare» (запрошувати на допомогу).

У Директиві 98/5/ЄС адвокатом іменується будь-яка особа, яка є громадянином держави-члена й уповноважена здійснювати професійну діяльність під одним з нижченаведених професійних титулів [1, с. 38]. Наприклад, в Італії як адвокат розглядається «avvocato», в Австрії «rechtsanwalt», Португалії - «advogado», у Франції та Люксембурзі - «avocat», Великобританії - «barrister», «solicitor», «advocate». У Рекомендації Rec (2000) 21 адвокат означає особу, яка є кваліфікованою та уповноваженою згідно з національним правом клопотати й діяти замість і від імені своїх клієнтів, займатися юридичною практикою, виступати в суді чи консультувати й представляти своїх клієнтів з правових питань.

Аналіз поняття «адвокат» в українському праві почнемо з його нормативного визначення. Згідно з п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі - Закон) адвокат - це фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах та в порядку, що передбачені цим Законом. Своєю чергою адвокатська діяльність трактується в законі як незалежна професійна діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнтові.

У структурі поняття «адвокатська діяльність» можна виділити формально-статусний і функціональний компоненти. Перший уключає можливість використання професійного титулу «адвокат» лише особами, які мають визначені законом етико-ділові якості, отримали свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю й володіють специфічними професійними правами та гарантіями; допустимість здійснення професійної діяльності виключно в межах передбачених законом організаційних форм адвокатської діяльності; відсутність обмежень (зупинення) у реалізації права на заняття адвокатською діяльністю; відповідність характеру взаємовідносин адвоката з клієнтами та найманими працівниками критеріям незалежної професійної діяльності.

Зміст словосполучення «незалежна професійна діяльність» розкривається в ст. 14.1.226 Податкового кодексу України як діяльність адвокатів за умови, що така особа не є працівником або фізичною особою - підприємцем та використовує найману працю не більш як чотирьох фізичних осіб. Порушення статусних обмежень або використання найманої праці більш як чотирьох фізичних осіб тягне неможливість визнання діяльності адвоката як незалежної професійної, а отже й адвокатської.

Недоліками законодавства є можливість використання назви «адвокат» особами, стосовно яких зупинено право на заняття адвокатською діяльністю, або тими, хто склав присягу адвоката України та отримав свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю, проте не обрав жодної організаційної форми адвокатської діяльності. І якщо остання категорія є нечисленною, то до першої належить майже кожен четвертий адвокат з 32-х тисяч зареєстрованих в ЄРАУ. Ідеться про осіб, які маючи свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю, вступили на службу до прокуратури, поліції тощо.

Аналіз Закону показує, що поряд з поняттям «адвокат» законодавець оперує термінами «адвокат, який має право здійснювати адвокатську діяльність», «особа, стосовно якої припинено або зупинено право на заняття адвокатською діяльністю», «адвокат, право на заняття адвокатською діяльністю якого зупинено». Наявність двох останніх термінологічних зворотів засвідчує непослідовність законодавця й неузгодженість дефінітивного ряду. Попри це, позитивним є саме прагнення розмежувати ці поняття, для чого слід послідовно провести його в життя шляхом заміни в словосполученні «адвокат, право на заняття адвокатською діяльністю якого зупинено» (ч. 2 ст. 58 Закону) слова «адвокат» на слово «особа».

Формально-статусний компонент поняття «адвокатська діяльність» відображає необхідність забезпечення належного суб'єкта її здійснення. Для узгодження з іншими нормами чинного Закону поняття «адвокат» слід визначити як фізичну особу, яка має право на заняття адвокатською діяль-

ністю. Щоб належати до цієї категорії, тобто мати чинне право на заняття адвокатською діяльністю, недостатньо володіти свідоцтвом про право на заняття адвокатською діяльністю. Як зазначалося, право на заняття адвокатською діяльністю не повинно бути зупинено, має реалізуватися виключно в межах передбачених законом організаційних форм адвокатської діяльності, а характер узасовідносин із клієнтами та найманими працівниками повинен відповідати критеріям незалежної професійної діяльності.

У багатьох країнах передумовою доступу до юридичної практики є набуття членства в професійній асоціації, унесення до реєстру адвокатів, періодичне поновлення дії документа (ліцензія, сертифікат тощо), який підтверджує право на заняття адвокатською діяльністю. Так, у швейцарському кантоні Женева особа, яка отримала патент адвоката, однак не зареєструвалася в кантональному реєстрі адвокатів, не може використовувати професійний титул «*avocat*», обмежуючись найменуванням «володілець патента адвоката» [2]. Англійські та австралійські соліситори зобов'язані щорічно поновлювати дію сертифіката, на підставі якого вони здійснюють практику (*current practising certificate*). У разі порушення цих вимог їх діяльність розглядається як незаконна.

Запропоноване визначення адвоката як фізичної особи, яка «...має право на заняття адвокатською діяльністю», дозволяє врахувати увесь перелік формальних вимог різного ступеня деталізації.

Функціональний компонент поняття «адвокатська діяльність» орієнтує на те, що до останньої відноситься лише здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги. Аналізуючи цей перелік, неважко побачити, що окрім надання правової допомоги у кримінальному провадженні, більшість окреслених видів діяльності згідно з законом може здійснюватися не тільки адвокатами, наприклад, юристами, а також особами без юридичної освіти. Якщо сьогодні інтереси клієнта в спорі з роботодавцем представляє адвокат, то наступного дня довіритель може замінити його на юриста.

Отже, наявність одного лише функціонального критерію не дозволяє відмежувати адвокатську діяльність від загальноюридичної. Важливе значення має закріплення виключних прав адвоката здійснювати певні функції в галузі права, яких позбавлені інші категорії юристів.

Формально-статусний і функціональний критерії адвокатської діяльності мають розглядатися разом. За адвокатами в деяких державах закріплені ті види правової допомоги, яких вони позбавлені в інших і ділять із конкурентами в третіх країнах. Нерідким явищем в історії було перезакріплення функцій захисту, представництва тощо за іншими суб'єктами надання правової допомоги й навіть державними органами. Із часом прийшло розуміння, що у сфері адвокатури замало встановити «що ро-

бити», не менш важливо «хто буде це робити». З формально-статусного боку суб'єкт надання правової допомоги має відповідати мінімальним вимогам незалежності й професіоналізму. У протилежному випадку пропонувана допомога перетвориться на фікцію.

Наявність одних лише адвокатів не свідчить про існування адвокатури. Її необхідність зумовлена конфліктним характером адвокатської діяльності, потребою в підтримці колег за цехом, адже найбільш злісними порушниками прав громадян і супротивниками адвоката виступають добре організовані, розгалужені системи державних органів. Ефективне протистояння з ними вимагає еквівалентної організаційної підтримки адвокатської корпорації, що включає не тільки правозахисний напрям, але й навчально-методичний, етико-дисциплінарний, законопроектний та інші аспекти.

Намагаючись розробити оптимальну модель адвокатури, законодавці багатьох країн стикаються з проблемою визначення її юридичної природи, обрання раціонального режиму регулювання, що безпосередньо залежить від належності адвокатури до публічного чи приватного права, співвідношення властивих їм засад у процесі організації адвокатської діяльності.

Чи не в кожній науковій статті повторюється, що адвокатура – публічний інститут, орган публічного права. Основи такого розуміння було закладено, зокрема Є.В. Васьковським в дореволюційний період. Автор наголошував, що адвокат не повинен просувати будь-які індивідуалістичні інтереси клієнта, але бути гарантом утвердження істини в кримінальному й цивільному судочинстві. Адвокатура є уповноваженою представницею суспільства, фактором правосуддя, а отже, і всі відносини між правозаступником і клієнтом, як-от сфера діяльності, залежність від волі клієнта, відповідальність перед ним визначаються на засадах публічного права; відповідальність за помилки в адвоката є такою ж, як і в кожній посадовій особі [3, с. 5-10, 13, 17-18, 144].

На сьогодні прикметний «публічний» стосовно адвокатури та її складників по-різному використовується на галузевому рівні. Проведений у межах кримінального права системний аналіз ч. 2 ст. 358, ч. 1 ст. 365-2, ч. 1 368-4 КК України дозволяє дійти висновку, що поряд із нотаріусами, аудиторами, оцінювачами та іншими категоріями професіоналів, вітчизняний законодавець відносить адвокатів до осіб, які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг. При характеристиці правових можливостей цієї групи фахівців використовується термінологічний зворот «повноваження особи, яка надає публічні послуги» (ст. 365-2 КК України), що підкреслює значущість цієї роботи для держави й суспільства, схожість з окремими атрибутами державної посади. Попри те, що згадане словосполучення використовується в кримінальному праві для вирішення вузьких завдань, характеристика адвоката як «особи, яка здійснює професійну діяльність, пов'язану з

наданням публічних послуг», досить вдало відображає сутність адвокатської діяльності, тому сферу застосування цього поняття доцільно розширити.

Публічна складова адвокатури виражається в конституційному закріпленні за недержавною структурою здійснення суспільно важливих функцій, залученні до здійснення захисту за призначенням, визнанні основним суб'єктом надання безоплатної вторинної правової допомоги та її оплаті за рахунок державного бюджету. Публічний характер тієї чи іншої діяльності передбачає безперервність, стабільність, регулярність її здійснення, надання послуг невизначеному колу осіб. Реалізація публічних функцій не є звичайним правом, але обов'язком суб'єкта, відмовитися від якого можливо лише на підставі передбачених законом поважних причин.

Публічний компонент має домінуюче значення в адвокатурі, проте вагомою є й приватна складова. Первинними елементами адвокатури є адвокати, які є приватними суб'єктами, що не перебувають на державній службі.

Якщо оперувати термінологією ЦК України, адвокатські бюро й об'єднання відносяться до юридичних осіб приватного права, а органи адвокатського самоврядування – до юридичних осіб публічного права. Віднесення українським законодавцем органів адвокатського самоврядування до юридичних осіб публічного права узгоджується з практикою ЄСПЛ. Її основи було закладено Рішенням від 23 червня 1981 р. у справі «Le Compté, Van Leuven and De Meyere v. Belgium», яке стосувалося професії лікарів, проте набуло міждисциплінарного значення [4]. Схожу позицію ЄСПЛ згодом ухвалив щодо професії нотаріусів, архітекторів, адвокатів [5] та деяких інших професій. У справі «A. and Others v. Spain» зазначено, що Іспанська асоціація адвокатів є інститутом публічного права (public law institution), що діє на підставі закону й має на меті обстоювання публічного інтересу, зокрема, просування незалежної й кваліфікованої правової допомоги, а отже й утвердження справедливості [6].

Разом з тим, професійні асоціації таксистів чи мисливців Суд не визнає асоціаціями публічно-правового характеру через домінування приватного елемента в їх діяльності, переважну спрямованість на захист приватних інтересів, що визначає їх належність до сфери дії ст. 11 Конвенції. Відносячи професійні асоціації до публічного або приватного права, Суд бере до уваги ієрархічний рівень акта, яким засновано асоціацію (закон, установчий договір тощо), ціль асоціації (просування публічних або приватних інтересів), наявність і обсяг публічних функцій.

Попри офіційні атрибути юридичної особи публічного права, орган адвокатського самоврядування не можна визнати її «повнокровним» представником. Своєрідність статусу українських органів адвокатського самоврядування полягає в тому, що їх «правова оболонка» – НААУ – передбачена законом, утворюється з'їздом адвокатів України та не може бути реорга-

нізована. Ліквідація НААУ може бути здійснена лише на підставі закону. Установчим документом НААУ є статут, який затверджує з'їзд адвокатів України. З'їзд затверджує й положення, що регламентують діяльність центральних органів адвокатського самоврядування (РАУ, ВКДКА, ВРКА). Установчі документи регіональних органів адвокатського самоврядування (положення про РАР, КДКА) затверджує РАУ. НААУ об'єднує всіх адвокатів України на засадах обов'язкового членства з моменту складення присяги адвоката. Будучи юридичною особою публічного права, НААУ, тим не менше, є незалежною від держави. Задля ефективної реалізації публічних функцій держава закріпила за органами адвокатського самоврядування повноваження видавати обов'язкові для всіх адвокатів акти, установивши субординаційні елементи між суб'єктом та об'єктом управління. Водночас останнє характеризується демократизмом і колегіальністю, відсутністю жорсткої службової підпорядкованості, поміркованою взаємодією типу «контроль колеги», що не виключає можливості дієвого дисциплінарного впливу на несумлінних членів корпорації.

На відміну від громадських об'єднань, члени НААУ об'єднані за професійною ознакою й уповноважені виконувати публічні функції, частина з яких є виключними (монопольними); набуття членства в НААУ відбувається автоматично, незалежно від бажання адвоката, тоді як до громадських об'єднань учасники вступають добровільно.

З позицій КАС України й судової практики адміністративних судів, органи адвокатського самоврядування розглядаються як суб'єкти владних повноважень, тоді як організаційні форми адвокатської діяльності такими не є.

Приватний елемент в адвокатурі знаходить прояв у самостійному здійсненні управління внутрішніми справами (самоврядування), фінансуванні потреб самоврядних органів за рахунок членських внесків. Претендент, який має намір здійснювати адвокатську діяльність, добровільно стає самозайнятою особою. За особистою ініціативою адвокатів на підставі установчих документів (статут) створюються адвокатські бюро й об'єднання, ліквідація яких може відбутися в будь-який момент залежно від волевиявлення засновників.

Клієнти вільно обирають того чи іншого адвоката для захисту індивідуальних прав та інтересів. Відносини між ними в більшості випадків виникають на підставі норм приватного права. До договору про надання правової допомоги застосовуються загальні вимоги договірної права (ч. 3 ст. 27 Закону). Адвокат і клієнт є рівноправними суб'єктами договору про надання правової допомоги, між якими відсутні відносини влади-підпорядкування. Значною є питома вага диспозитивного регулювання відносин між адвокатом і довірителем.

З огляду на викладене вище, правова природа адвокатури утворена домінуючим публічним елементом і підпорядкованим приватним. Пуб-

лічний компонент виступає «обличчям», стрижнем адвокатської діяльності. Даючи розгорнуту характеристику сутності адвокатури, слід констатувати її публічно-приватну природу.

Визначивши багатомірний внутрішній зміст адвокатури, необхідно уточнити її диспозицію в системі суспільства, держави й права. Існує п'ять основних підходів щодо місця адвокатури у складі тієї чи іншої системи вищого рівня: етатистський – його прибічники відносять адвокатуру до системи законодавчої, судової влади; системи органів, що здійснюють правоохоронну діяльність або державної влади загалом; суспільний – адвокатура розглядається як інститут громадянського суспільства; системно-соціальний – його прихильники визначають належність адвокатури як незалежного елемента до однієї із соціальних систем – політичної, правової, правозахисної тощо; комбінований – адвокатура розглядається як елемент декількох згаданих систем; позасистемний – його прибічники не включають адвокатуру до жодної із систем, розглядаючи її як самостійний, самоврядний інститут.

До складу адвокатури входять особи, яких важко назвати групою аматорів. Людина свідомо набуває статус адвоката з метою заняття професійною діяльністю. Сферою цієї систематичної діяльності є право, правова система. Можна говорити про загальносуспільну роль адвокатури, але саме в галузі юриспруденції на адвокатуру покладаються особливі завдання й очікування людей, саме тут знаходиться її професійний «аренал». Більше того, саме тут відсутність адвоката здатна повністю зупинити дію правозастосовного механізму через прямі приписи закону. Тож адвокатура виступає невід'ємним інститутом правової системи.

У ст. 2 Закону адвокатура України визначається як недержавний, самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації й діяльності адвокатури в порядку, установленому цим Законом. Формулюючи термінологію, законодавець намагався розробити універсальне поняття, що з одного боку, відображає організаційний, інституційний аспект явища й дозволяє охопити основні компоненти; з іншого – визначає соціальне призначення й специфіку.

Окреслена дефініція є узагальнюючою, оскільки юридичної особи з назвою «адвокатура» не існує. Правовими формами адвокатського самоврядування зі статусом юридичної особи є Національна асоціація адвокатів України та її регіональні органи. Останні охоплюються поняттям адвокатури як однієї з підсистем. Підтримуючи загальну логіку нормативного підходу, слід, тим не менше, з огляду на завдання дослідження, поглибити й чіткіше окреслити організаційно-системну складову поняття адвокатури, вилучивши з нього елементи, що можуть бути розкриті на іншому рівні. Останні утворені, зокрема словосполученням «а також самостійно вирішує

питання організації й діяльності адвокатури в порядку, установленому цим Законом», яке значною мірою повторює використаний на початку речення термін «самоврядний інститут». Окрім того, з позицій системного підходу важливим є зазначення про належність адвокатури до тієї чи іншої системи вищого рівня, що дозволяє за допомогою філософського методу сходження від абстрактного до конкретного сформулювати уявлення про природу досліджуваної підсистеми. Як конституюючий компонент, що згуртовує інші елементи поняття адвокатури, слід розглядати мету. Вона є найстабільнішою, первинною одиницею, на базі якої формуються функції та система.

Якщо мета не сформульована, визначена нечітко або неправильно (відірвана від життя, не враховує наявні засоби тощо), то суб'єкти її реалізації будуть сперечатися щодо дійсного змісту мети, засобів досягнення, а в кінцевому підсумку замінять її власними цілями. Від організації, що здійснює переважно публічну місію, залишиться лише назва для прикриття суто приватних інтересів.

Загальна семантика слова «мета» включає: те, до чого хтось прагне, чого хоче досягти; ціль [7, с. 1090]. Заслугує на підтримку поширена серед учених позиція [8, с. 167; 9, с. 68], згідно з якою мета є ідеальною моделлю майбутнього результату діяльності.

Мета адвокатури, по-перше, не збігається з метою її елементів чи підсистем (метою адвоката, метою органів адвокатського самоврядування тощо); по-друге, визначальним чиним зумовлюється ними; по-третє, повинна узгоджуватися з метою системи вищого рівня (правової системи), не суперечити фундаментальним цінностям суспільства. Окрім цього, мета повинна відображати найбільш значущі соціальні потреби, інтереси й цінності, бути досяжною наявними засобами, характеризуватися конкретикою й відрізнятися від соціального призначення правових інститутів зі схожими завданнями.

У законі відсутнє визначення мети адвокатури. Поширене в теорії розуміння захисту прав людини як мети адвокатури є надто широким, адже аналогічна ціль стоїть перед значною кількістю державних і недержавних інституцій, ознайомлення з метою діяльності яких має допомагати людині зорієнтуватися в специфіці їх правової роботи.

Метою адвокатури України має бути забезпечення високих стандартів надання професійної правової допомоги. Інтегрований вираз мети адвокатури дозволяє сформулювати на її базі цілі ключових підсистем адвокатури – організаційних форм адвокатської діяльності й органів адвокатського самоврядування. Метою першої підсистеми, що включає адвокатів, адвокатські бюро та об'єднання, є безпосереднє надання професійної правової допомоги високої якості. Метою другої підсистеми є забезпечення високих стандартів надання професійної правової допомоги. На відміну від юристів-підприємців чи інших категорій неліцензованих правників, надання допомоги адвоката-

ми пов'язано із забезпеченням дотримання органами адвокатського самоврядування високих стандартів правової допомоги, що включає кадрове забезпечення, навчально-методичне та корпоративно-захисне забезпечення (складання адмінпротоколів у випадку ненадання відповіді на адвокатський запит, захист прав адвокатів під час проведення обшуку в офісі адвоката тощо), - тобто створення належних умов для безпосереднього надання адвокатами правової допомоги, що відповідає високим стандартам.

Формулюючи мету адвокатури, зокрема такий її елемент як «професійна правова допомога», виходимо з редакції запропонованих нещодавно змін до Конституції України, при цьому слово «правничка» нами замінено на слово «професійна» як більш лінгвістично вдале й історично усталене. Визначальною в спеціальному змісті цього словосполучення (у тій чи іншій мовній редакції) є конкретизація зарезервованого за адвокатами переліку видів правової допомоги (т. зв. адвокатська монополія).

Висновки. Отже, адвокатуру слід визначити як самоврядний інститут правової системи, що об'єднує адвокатів у межах організаційних форм адвокатської діяльності й самоврядування з метою забезпечення високих стандартів надання професійної правової допомоги.

Використані джерела:

1. Directive 98/5/EC of the EP and of the Council of 16 February 1998 // Official Journal of the European Communities. - 1998. - march 14. - P. 36-43.
2. Loi du 26 avril 2002 sur la profession d'avocat [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: http://www.geneve.ch/legislation/rsg/f/rsg_e6_10.html.
3. Васьковский Е. В. Организация адвокатуры. Часть 2 / Е. В. Васьковский. - СПб. : Тип. М.М. Стасюлевича, 1893. - 213 с.
4. Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium judgment of 23 June 1981, Series A, no. 43.
5. Bota v. Romania, dec. of 2 June 2003, no. 24057/03.
6. A. and Others v. Spain, Commission's decision of 2 July 1990, no. 13750/88.
7. Великий тлумачний словник української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. - К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. - 1728 с.
8. Яновська О. Г. Концептуальні засади функціонування і розвитку змагального кримінального судочинства / О. Г. Яновська. - К. : Прецедент, 2011. - 303 с.
9. Яценко А. И. Целеполагание и идеалы / А. И. Яценко. - К. : Издательство «Наукова думка», 1977. - 276 с.

Иваницкий С.А. Общие вопросы адвокатуры

В статье проведено научное исследование общих вопросов организации адвокатуры. Раскрыта правовая природа, цель и понятие адвокатуры. Обосновано, что правовая природа адвокатуры имеет публично-частный характер. Доказано, что цель адвокатуры, во-первых, не совпадает с целью ее элементов или подсистем; во-вторых, определяющим образом предопределяется ими; в-третьих, должна

согласовываться с целью системы высшего уровня. Аргументировано, что целью адвокатуры Украины должно быть обеспечение высоких стандартов оказания профессиональной правовой помощи. Сформулировано понятие адвокатуры как самоуправляемого института правовой системы, объединяющего адвокатов в рамках организационных форм адвокатской деятельности и самоуправления с целью обеспечения высоких стандартов оказания профессиональной правовой помощи.

Ключевые слова: *адвокат, цель, правовая природа, адвокатура, адвокатская деятельность, органы адвокатского самоуправления.*

Ivanitsky S.O. General issues of the legal profession

The article was held the scientific study of general issues of the organization of the legal profession. Was revealed the legal nature, purpose and concept of legal profession. It was proved, that the legal nature of the legal profession has a public-private character. The public element of the legal profession is reflected in the constitutional guarantees of the private structure for the implementation of important social functions, bringing to the implementation of the protection on purpose, recognizing the main subject of provision of free secondary legal aid and its payment at the expense of the state budget. Private element is reflected in the independent performance of the office of internal affairs (self-government), the financing needs of the self-governing bodies through membership fees. It has been proven that the purpose of the legal profession, first, does not coincide with the order of its elements or subsystems; secondly, determining a manner determined by them; thirdly, it should be consistent with the target of higher level. The goal should reflect the most significant social needs, interests and values, to be achievable by the means available, should have specific and different from the social purpose of legal institutions with similar objectives. It was argued that the purpose of advocacy of Ukraine should be to ensure high standards for the provision of professional legal assistance. It was formulated the concept of legal profession as a self-governing institute of the legal system, bringing together the lawyers within the organizational forms of legal activity and self-government with the aim of ensuring high standards for the provision of professional legal assistance.

Key words: *lawyer, purpose, legal nature, legal profession, legal profession, advocatory self-regulatory bodies.*

УДК 343.13

Р.І. Мельник
Т.П. Чубко

ПРОБЛЕМИ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УМОВАХ ДІЇ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРАВОВОГО РЕЖИМУ

У статті досліджено наукові підходи щодо розуміння змісту поняття «правовий режим», «спеціальний правовий режим». Особливу увагу приділено питанню обмеження прав і свобод людини в умовах дії спеціального дискримінаційного правового режиму.

Ключові слова: *правовий режим, спеціальний правовий режим, права людини.*